

106. hooaja viimased
uuslavastused on
PEAAEGU ARMASTUS,
SURMATANTS ja
INIMESED AKENDEL
LK 2-3

Endla teatri suvelavastus 2017
SÄÄRANE MULK ehk SADA
VAKKA TANGUSOOLA
etendub 15 korral
Pärnus Koidula Muuseumis
juunis, juulis ja augustis.
LK 4

ENDLA TEATER

Endla teatri ajaleht

märts 2017, nr 1

Pool Endla repertuaarist kolib maiks, septembriks ja oktoobriks Tervise Kultuurikeskusesse

Kahe aasta eest Endla loomingu-
luse juhi ametisse asunud,
ütlesin intervjuus välja unis-
tuse, et naisnimelises Pärnu teatris
võiks esile tõsta just pehmeid ja nai-
selikke väärtusi, et siin võiks olla roh-
kem intuitsiooni ja südant. Käesolevale
hooajale tagasi vaadates võib öelda, et
mingil moel on see unistus ka täitunud,
sest erandlikuna Eesti teatripildis
on enamuse lavastustest toonud siin
välja naislavastajad: Jaanika Juhanson,
Mari-Liis Lill, Laura Mets ja Kaili
Viidas. Siiski olen aru saanud, et kuigi
tulevikuvision peab olema, võib
seatud sihst liiga järgalt kinni hoides
hoopis toppama jääda. Kõik muutub ja
üllatusi tuleb ikka ette. Lihtsalt kohal
olles ja armastades liigud aga lõppkok-
kuvõttes ikka sinna, kuhu vaja.

Kõige rõõmsam olen selle üle, et
inimesed tulevad Endlasse üha parema
meelega. Nii neile kui ka teatri tööta-
jaile mõeldes tuleb suvehooaeg seekord
põlvkondade ühenduse. Esimest korda prae-
guse teatrimaja avamisest uuendame
suure saali lavatehnikat, et maja 50.
sünnipäeva tähistada juba värskemas
ja moodsamas saalis. Samamoodi
nagu inimesed hoolitsevad oma keha
ja hinge eest, on ka teatris oluline
nii lavastuste kunstiline tase kui ka
korras ja hubane keskkond. See kolin
ja mürin, mis meie vana ja väsinud
pöördlavaga kaasneb, on ikka üsna
õudne. Lavatehnika kaasajastamisega
tekkivad võimalused on tohutud ning

Uuslavastuse INIMESED AKENDEL osatäitjad Ott Raidmets ja Saara Nüganen
Tervise Kultuurikeskuse sissepääsu ees.

tegelikult annab see uut energiat kogu
teatril. Sellega tõestame iseenda eest
hoolitsemist. Ja publikust hoolimist.

Harjunud Endla teatrit seostama

konkreetsel majaga, annab remont
võimaluse nihutada fookust hoopis
teises suunas – Pärnu teater ei olegi see
maja Keskväljaku ääres, vaid hoopis

need inimesed, kes on erandkorras
sootuks teises ruumis ja keskkonnas.
Laura Metsa „Inimesed akendel“ Arvo
Valtoni novelli ainetel esietendub 28.
aprillil Tervise Kultuurikeskuse saalis,
millest saab remondiaegseks perioo-
diks Endla teine kodu. Kaili Viidase
õpetlikku lustimängu „Säärane mulk
ehk Sada vakka tangusoola“ esitavad
ainult mehed ning ainult juulis-au-
gustis Pärnu Koidula Muuseumi aias.
Septembris paneme suvehooajale
punkti kontsertlavastusega Pärnu
Kontserdimajas.

Teatrit ei saa teha ilma publikuta.
Remondigi võtame ette, pidades silmas
kõiki inimesi, kes juba käivad Endla
teatris, aga ka neid, kes hakkavad
siin käima tulevikus. Et järjepidevus
ei katkeks. Sellepärast on oluline, et
publik toetaks teatrisaali remonti,
tulles vaatama meie etendusi ka
Tervise Kultuurikeskuse saali, Pärnu
Kontserdimaja ja Koidula Muuseumi
aeda. See nõuab mugavustsoonist
väljumist nii Endla näitlejalt, tehni-
listelt töötajalt kui ka publikult, aga
ma arvan, et see ei ole kuigi keeruline,
sest uuendustes oludes hakkab ka loovus
uue energiaga tööle ning sündida võib
midagi ainukordset ja ilusat. Saame
sellest koos osa!

Ingomar Vihmar,
Endla teatri loominguline juht

REPERTUAAR

Endla mängib Tervises mais,
septembris ja oktoobris
lavastusi:

„Mitte praegu, kallist!“,
„Peaegu armastus“,
„Kõik naistest“,
„Inimesed akendel“,
„Valged heteromehed“,
„Olga, Irina ja mina“.

PILETID

Piletid Tervises toimuvatele
etendustele on müügil
Piletimaailmas, Piletilevis,
Endla teatri kassas ning
tund enne etenduse algust
ka Tervise Kultuurikeskuse
pop-up kassas.
Etendused algavad kell 19.

PARKIMINE

Lähimad parklad on
Europark ketti kuuluvad
parklad Pärnu Kolledži
juures ning Ringi tänava
lõpus. Loomulikult saab
parkida mujale vastavalt
Pärnu linna parkimiskorrale.
IDEE! Jäta auto teatri
juurde ning jaluta Tervise
Kultuurikeskusesse – kas
läbi Tallinna väravate või üle
Jahisadama juurde viiva silla.

KOHVIK

Kohapeal on avatud kaks
kohvikut, kus saab maksta
nii kaardiga kui ka sularahas.

Tervise
ravispäahotelli
juhatuse esimees
Jaan Ratnik,
mida annab teie
asutusele koostöö
Endla teatriga?

Kvaliteetsed spaa-alamused on Eestis
käinud alati käsikäes kultuuriela-
mustega. Ravispäahotell Tervis on
pakkunud oma klientidele juba aastakümneid
õhtuseid kultuuriüritusi ja seda enamustel päevadel nädalas –
kontserdid, tantsuõhtud, kabaree, aga
ka kino ja teater. Meie majas on omal
ajal ehitatud selle eesmärgi nimel terve

eraldi hoonekorpus koos 300-kohalise
teatristiilis saaliga ning meil on jär-
jepidev huvi seda võimalikult maksi-
maalselt ja eesmärgipäraselt kasutada.
Koostöö Endla teatriga pakub meile
esimajoonesse põnevaid võimalusi oma
klientide üllatamiseks ja eriliste spaa-
pakettide pakkumiseks, kuid kindlasti
ei ole vähemtähtis tunnetada ka oma

kultuurikorpuse tegelikke võimalusi,
potentsiaali ning seeläbi seada täpse-
maid sihte selle majaosa arendamiseks
tulevikuks. Ning äkki võib sellest
hooajalisest projektist kujuneda välja
ka ühises koostöös midagi pikemat ja
püsivamat, ehk võiksime leida uue niši
originaalsete teatriprojektide ühiseks
elluviimiseks?

etendused Endlas aprill-mai

L 01.04 MITTE PRAEGU, KALLIS! Ss
SEE ASI rännaklavastus kl 18
T 04.04 PEAAEGU ARMASTUS Ss
LIBAHUNT Valges saalis
K 05.04 LIBAHUNT Valges saalis
N 06.04 MITTE PRAEGU, KALLIS! Ss
R 07.04 PEAAEGU ARMASTUS Ss
SURMATANTS K Esietendus
L 08.04 MINU VANA DAAM K
BOYBAND Ss Viimane etendus!
T 11.04 LIBAHUNT Valges saalis

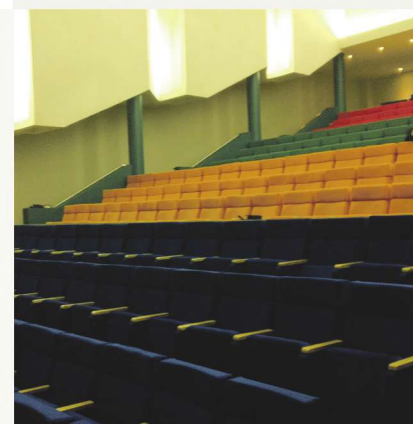
K 12.04 MINU VANA DAAM K
LIBAHUNT Valges saalis
N 13.04 ET SA KAOTAKSID KÕIK Ss kl 12 ja 19
VÄLJAST VÄIKSEM KUI SEEST K
L 15.04 TRAMM NIMEGA IHA Ss
MINU VANA DAAM K
T 18.04 ALICE IMEDEMAAL Ss kl 12
KÕIK NAISTEST K
K 19.04 SURMATANTS K
N 20.04 PEAAEGU ARMASTUS Ss
OLGA, IRINA JA MINA K
R 21.04 MITTE PRAEGU, KALLIS! Ss
SEE ASI rännaklavastus kl 18
L 22.04 TRAMM NIMEGA IHA Ss
45 339 km² raba K

Ss - Suures saalis, K - Kõrgis

K 26.04 ET SA KAOTAKSID KÕIK Ss
N 27.04 VALGED HETEROMEHEDE Ss
SURMATANTS K
R 28.04 TESTOSTEROON Ss
L 29.04 UHKUS JA EELARVE Ss Viimane!
SURMATANTS K
N 04.05 SURMATANTS K
R 05.05 MINU VANA DAAM K
L 06.05 SEE ASI rännaklavastus kl 18
N 11.05 VÄLJAST VÄIKSEM KUI SEEST K
R 12.05 MINU VANA DAAM K
L 13.05 KAHE LUGU K
N 18.05 VÄLJAST VÄIKSEM KUI SEEST K
R 19.05 SEE ASI rännaklavastus kl 18
L 20.05 KAHE LUGU K

etendused Tervises aprill-mai

R 28.04 INIMESED AKENDEL Esietendus
N 04.05 INIMESED AKENDEL
R 05.05 MITTE PRAEGU, KALLIS!
L 06.05 MITTE PRAEGU, KALLIS!
N 11.05 PEAAEGU ARMASTUS
R 12.05 INIMESED AKENDEL
L 13.05 INIMESED AKENDEL
N 18.05 PEAAEGU ARMASTUS
R 19.05 KÕIK NAISTEST
L 20.05 INIMESED AKENDEL

ESIETENDUS
18. märtsil Suures saalis
autor John Cariani
tõlkija Mari-Liis Pärn
lavastaja Enn Keerd
kunstnik Liina Tepand
valguskunstnik Margus Vaigur
muusikaline kujundaja
Feliks Kütt
mängivad Liis Karpov, Kati Ong,
Sten Karpov ja Lauri Mäesepp

karge romantika

PEAAEGU ARMASTUS

Ühel kargel ja selgel talveõhtul, kui virmalised helklevad taevas ja tähed langevad, seisavad vaikse põhjamaa nurgakese elanikud kõige kummalisemal viisil silmitsi oma tunnetega. Südamed purunevad ja paranevad, lootus tärkab ja kaob, armastust leitakse ja kaotatakse, suhted algavad ja lõppevad. Võõras- test saavad sõbrad, sõpradest armsamad ja armsamatest võõrad. Igatahes pole kellegi elu pärast seda pealtnäha tavalist reede öhtut enam päris endine.

Need on lood armastusest. Peaegu.

„See, mis John Cariani näidendi niivõrd võluvaks teeb, on selle kohatine irreaalsus, maagiline realism. Iga tema lugu on nagu mõistujutt armastuse väest. Armastus teeb haiget, aga ka ravib. Armastus pimestab, aga muudab ka nägijaks. Armastus võtab jalust nõrgaks, aga annab ka tiivad. Mängitakse läbi väga erinevaid armastusega seonduvaid aspekte ning kuigi pisut muinasjutuliste elementidega, on kõik laval hargnevad suhtelood väga realistlikud. Näeme, kui erinevalt mehed ja naised tajuvad armastust ja elu üldse. Kuidas üks vales- ti või valel ajal lausunud sõna võib kõik

täiesti pea peale pöörata. Proovis tuli näitlejatel nii mõnigi situatsioon oma elust väga tuttav ette. Kindlasti noogutab ka publik saalis kaasa, et ongi nii, ongi nii. Kunstilisi kujundeid ja sümboleid võib küll väga erinevalt tõlgendada, aga kahtlemata leiab igaüks enda jaoks mingi konkreetse mõtte. Olgu selleks siis see, et armastus tuleb õigel ajal ära tunda – käest lastud armastust enam tagasi ei saa. Või et lootuse ja armastuse kaotanud inimene muutub tundmatuseni. Aga ka see, et alati leidub inimene, kes murtud südame ära parandab. Lisaks äratundmisrõõmule leidub igas loos ka huumorit,“ lubab lõpetuseks lavastaja Enn Keerd.

Fotod lavastusest PEAAEGU ARMASTUS. Ülemisel pildil Lauri Mäesepp ja Liis Karpov, alumisel Kati Ong ja Sten Karpov.

SURMATANTS

ESIETENDUS 7. aprillil Küünis
autor August Strindberg
tõlkija Arnold Ravel
lavastaja, kunstnik ja muusikaline kujundaja Ingomar Vihmar
mängivad Kleer Maibaum-Vihmar, Priit Loog ja Ingomar Vihmar

romantika / komöödia / draama

Strindbergi näidendeid on Eestis suhteliselt vähe lavastatud. Nõukogude Liidus oli ta keelatud autor ja alles kaheksakümnendatel tohtis teda taas avaldada või esitada. Oma elu ajal kaevati kirjanik solvamise süüdistusega mitmel korral kohtusse, publik oli šokeeritud ja paljusid lavastusi mängiti vaid üksikuid kordi. Ka praegu tema kirjutatud lugedes tunduvad mitmed seisukohad radikaalsed. Selgelt avaldub, kui hirmunud, abitu ja solvunud ta oli. Samas avaldab muljet Strindbergi avarus, empaatiavõime ja läbinägelikkus. Oskus kõiki tegelasi mõista ja mitte hukka mõista tõestab tema suurust kirjanikuna.

„Surmatants“ on äärmuseni kontsentreeritud lugu, milles lahatakse skalpelli täpsusega kahe inimese suhet, nende koosolemist ja üksteise vihkamist. Strindberg on kirjutanud oma kogemusest, aga paljuskki tunnen ma temas ära iseenast. Ma tean, mida ta tahab öelda ja kust on pärit tema hirmud. Minu jaoks on oluline silmas pidada, et kõik need sõjad ja vastuolud, mis praegu maailmas on, lähtuvad tegelikult kahe inimese suhetest. Seda, mis toimub kahe inimese

vahel, näeme ka väljaspool. Lavastus annab hea võimaluse vaadata ühe suhte kaudu, miks toimub meie ümber see, mis toimub, miks on nii palju mittemõistmist ja otsest viha. Miks me valime armastuse asemel hirmu?

„Surmatantsus“ hargnev lugu toimub just praegu, aga see toimus ka kümme ja kakskümmend aastat tagasi. Seetõttu võiks seda 1900. aastal kirjutatud näidendit ka järgmise saja aasta jooksul lavastada ükskõik mis ajahetkel. Selleks, et „Surmatants“ enam ei kõnetaks, oleks vaja totaalset tajunihet, aga nii kaua, kui maailmas on hirmu, on see tänapäevane ja arusaadav. Üksnes välised asjad – stiil, kombed, väljendusviisid – olid kirjutamise hetkel teistsugused ning näidendi „tõlkimine“ tänapäeva keelde raskendab mõnevõrra selle lavastamist. Kaasajastamist ei tee ma aga kaasajastamise enda pärast, vaid selleks, et publik tunneks laval ära iseenda ja oma loo.

Ingomar Vihmar

Ingomar Vihmar lavastas enne Endlasse tööle tulekut siin 3 lavastust: „Kokkola“ (2010), „Külmale maale“ (2007), „Hea lugu“ (2001).

Laura Metsa uuslavastus Tervise Kultuuri-keskuses

Miks see lugu ja miks praegu?

Arvo Valton esitas aastal 1974 – see on 43 aastat tagasi – oma novelliga „Mustamäe armastus“ küsimuse, mis saab siis, kui poest piima ostmiseks ei pea olema enam teist inimest, kes seda müüb, kui muusika kuulamiseks ei pea muusik olema sinuga samas ruumis, kui raamatut saab lugeda ekraanilt, mis on tegelikult korraga mitu tuhat raamatut. Nüüd me oleme sellesse Valtoni kirjeldatud maailma kohale jõudnud. Kas midagi jääb siin puudu, igavesti igatsuseks? Kas silmadega saab elu ära elada? Kas meile piisab, kui teame, et saame teist inimest öhtul videos näha?

Mis on selle loo lavaletoomise juures kõige lihtsam?

Et laval on kaks elu ja üks armastus ja aega sellesse süveneda.

Mida Sina näed, kui oma korteri aknast välja vaatad?

Ühele poole vaadates näen ma palja ülakehaga meest tema köögis. Ta suitsetab ja vaatab päevad läbi telekat ja kui ma pingutaks või sooviks, saaks ma ka koos temaga vaadata, sest meie majad on nii lähestikku. Teisele poole vaadates nägin just eile, kuidas üks vanem naisterahvas mantlit selga pani ja lahkus. Kuhu ta läks? Miks elutoa lamp põlema jäi? Miks tema liigutused nii äkilised olid? Kas see oli tema kodu või käis ta tütre külas? Ei tea.

Küsimustele vastas Laura Mets

Endla teatri Suures saalis vahetatakse välja kogu lavatehnika. Praegused töötajad meenutavad:

Igor Smeljanski

Endla teatri lavameister, helimeister ja tulevalvur, tööl 1964. aastast: Üks kõige eredamaid mälestusi seoses vana lavatehnikaga meenub 1980ndate aastate algusest. 1979. aastal tõi toonane noor lavastaja, hilisem Endla peanäitejuht Ingo Normet lavale leedu näidendi „Puutuvid“, milles oli oluline tähtsus pöördlaval. Seda tuli lavastuse jooksul ikka kordi ja kordi kee- rata. Ühe etenduse ajal aga selgus, et pöördlava mehhanism on katki ning lava ei liigu kuskile. Kuidas probleem

lahendati? Kõik lavapoisid, teatris olevad vabad meesterahvad ning ka lavastaja Normet ise läksid lava alla ning võtsid pikad toikad ja keerutasid ise õigel hetkel lava. Pärast tehti mehhanism korda ning see on olnud töökorras siiani.

Kalle Kuningas

Endla teatri valgusmeister ja tulevalvur, tööl alates 1969. aastast: Enne seda, kui meile tuli elektrooniline valguspult – see oli muidugi 1970ndate lõpus – istus valgustaja suure lava all

INIMESED AKENDEL

ühe armastuse lugu

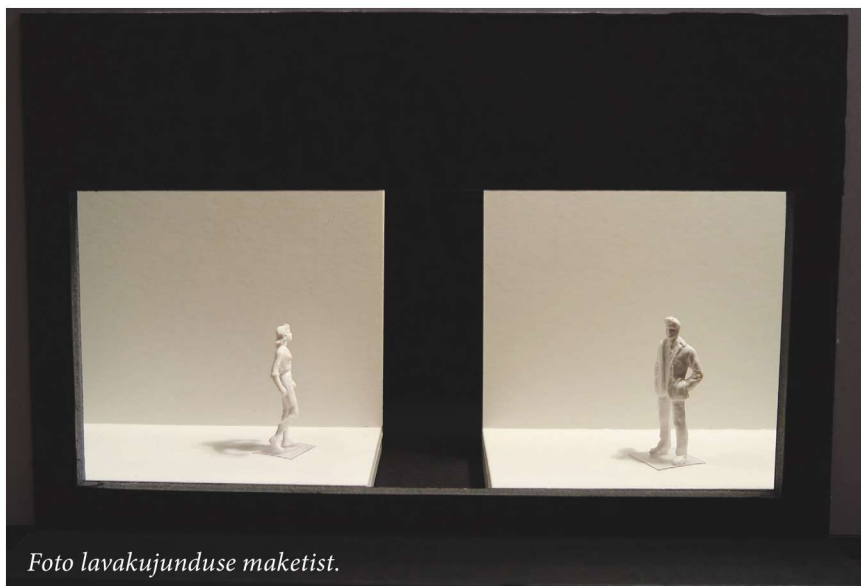

Foto lavakujunduse maketist.

ESIETENDUS

28. aprillil

Tervise Kultuurikeskuse saalis
Arvo Valtoni novelli „Mustamäe armastus“ ainetel

lavastaja Laura Mets

kunstnik Maret Tamme

videokunstnik Terina Tikka

muusikaline kujundaja

Lauri Mäsepp

dramaturg Anne-Ly Sovo

mängivad

Saara Nüganen ja Ott Raidmets

Lehekülgi tekstiraamatust:

PROLOOG

sel ajal, kui publik tuleb saali

Maire seisab aknal. Lava on peaaegu pime, vaid diivani-lauakesel põleb väike lamp, mis toale peaaegu olematut aga hubast valgust heidab. Igatahes peaks Maire olemasolu saalitulijaile teatavaks saama. Maire seisab ja vaatab aknast välja. Ja vastasmaja akendes süttivad tuled ja nende akende taga on elud, mida Maire jälgib. Ainult ühes aknas, mida ta pikemalt vaatab, ei sütti tuld. Selle akna ees on paks kardin ja see kardin, või õigemini see, mis on või oli kardina taga, paneb Maire ennast vaatama. See on aken, mille taha miljalgi hiljem kolib mees, kellest saab meie loo teine peategelane. Aga praegu on see aken veel tühi ja vastuseta ja see vastusetus on Mairele häiriv. Paneb ennast vaatama.

Aga seal teiste akende taga elavad inimesed – pered ja üksikud –, kelle lugusid Maire teab või välja mõtleb. Tema pilk kinnitub kordamööda neisse akendesse, mille

taga need inimesed oma elu elavad. Vahepeal toimetab ta vaikselt ka omas kodus: käib korra teises toas või köögis, ehk on tal alul käes teetass, mille ta siis kööki viib, ja käsi kuivatades tagasi tuleb, võibolla on toaalual tema õhtusööginõud, mille ta ära viib ja peseb, ehk kastab ta toataime ja teeb sellele pai. Või kammib ta juukseid, vahetab magamistoas riided õösärgi vastu ja valmistub magamaminekuks. Aga ikka nii, et pilk nende tegevuste vahel aknast välja suundub ja ta end mõneks hetkeks või minutiks vastasmaja elusid vaatama jääb. See on nimelt Maire igapäevane rituaal, aga sellest ei tea need, kes saali tulevad, veel midagi. Nead lihtsalt tulevad, otsivad oma kohti, krabistavad kavalche või kommipaberiga ja valmistuvad etenduseks. Ja märkavad selle käigus seal hämaras lavaruumis seisvat / taskesi tegutsevat naist.

Ja kui saal on alustamiseks valmis, läheb Maire ära. Võibolla tõmbab kardina ees, sest meie loos on õhtu ja Maire läheb magama. Aga publik ei tea sellest veel midagi.

Saal pimendub, etendus algab. (Küllap nüüd tuleb mingi muusika, kuidagi tekib hommikuvalgus ja algab uus päev).

Laura Mets on Endlas lavale toonud 6 lavastust, millest enim on tunnustatud „45 339 km² raba“: Laura Mets sai Kristallkingakese auhinna, Illimar Vihmar parima kunstniku preemia, Meelis Rämmeld kandideeris parima meesnäitleja auhinnale ning teksti autor Andra Teede omadramaturgia auhinnale.

Seest suurem kui väljast

Teist hooaega on Endla teatri loominguliseks juhiks lavastaja Ingomar Vihmar. Teater on tõusnud Eesti kultuuriväljal pildile, saavutades näiteks sel aastal Eesti teatritest enim teatriauhinnade nominatsioone. Küllap mängivad siin rolli juhi õiged valikud ja seda eelkõige põnevate loominguliste inimeste kaasamise näol. Endla teatri repertuaar on küll hästi mitmekesine, mis väikest kohta arvestades ongi ainuõige.

Mind huvitab selline teater, mis esitaks küsimusi teatrimajast väljaspool asuva maailma kohta, avaks mulle teemasid, mille peale ma pole varem mõelnud või näitaks tuttavaid asju uute nurkade alt. Ja sellist teatrit ma ka Endlas näen. Sellist teatrit teevad neli noort naist!

Näiteks üks uuemaid lavastusi „Väljast väiksem kui seest“. Lavastaja Mari-Liis Lill ja dramaturg Maria Lee Liivak küsitlesid paarikümnet Pärnumaa inimest, esitades neile selliseid plahvatusohtlikke küsimusi: kas homoseksuaalsus on ravitav? kas kooseluseadus on õige asi? kas kõik moslemid on terroristid? kas Eesti peaks vastu võtma pagulasi? Küsitletutest kuut portreeteerivad laval Endla näitlejad. Lisaks päevakajalistele küsimustele räägitakse oma elusaatusest,

liigutavalt ja mõtlemapanevalt. Pärast saalist lahkumist on garanteeritud etenduse jätkumine teie kodus köögilaua taga, sest arutada on palju.

Nii juhtub ilmselt ka Andra Teede ja Laura Metsa „45 339 km² raba“ vaadates. Miks eestlased Eestist lahkuvad, mis Eestisse alles jääb ning mida siin igatseda tasub – ka need on küsimused, mis pärast etenduse vaatamist kummitama jäävad. Üldse on tore, et noor lavastaja Laura Mets just Endlas toimetab – tema tegemist tasub silm peal hoida. Üpriski eksperimenteerivalt võib mõjuda tema lavastus „See asi“ kaasaegse saksa autori Philipp Löhle näidendi põhjal, teemaks üleilmastumine versus inimese enda tuum – taas arutelu pakkuv teema. Kuid sel lavastusel on üks suur boonus – publik liigub etendusega kaasa ning peategelaseks muutub ja end avab Endla teatrimaja. Kas te olete varem imepiseses urkas koos Meelis Rämmeldi ja Sten Karpoviga itsitanud? Tasub proovida!

Maaailma kohta teravaid küsimusi esitavad lavastused on sisimas sügavalt isiklikud. Eriti selgelt põimib globaalset mõtlemist ja armastuslugu briti kirjaniku Duncan Macmillani „Kopsud“ – Taago Tubinalt aasta parimaid lavastusi. Seda, kui puudutava ja

tundliku dueti pakuvad Märt Avandi ja Carita Vaikjärv Liisa Soolepa kujundatud mängulises liivakastis, peab ise kogema.

Klassikaliste draamatekstide armastajale pakub Endla teater praegu vähe, kuid nautida saab Ingomar Vihmari lavastust, Tennessee Williamsi „Tramm nimega Iha“, kus tundliku närvikavaga peategelase Blanche'i roll on justkui loodud Kleer Maibaum-Vihmarile. Lavastuse maailma on suurele pöördlaval asetanud teatri peakunstnik Liina Unt.

Endla teater tundub praegu tõesti olevat seest suurem kui väljast – erinevad mängupaigad, mitmekesised sisulised ja vormilised suunad, rohkelt säravaid näitlejaid. Mingi uurige, mis seal sees näha on!

Madli Pesti,
teatriuuriija ja -kriitik, 2016. aasta
sõnalavastuse žürii esimees

Foto lavastusest VÄLJAST VÄIKSEM KUI SEEST. Fotol (vasakult): Meelis Rämmeld, Ago Anderson, Saara Nüganen, Ott Raidmets, Lii Tedre ja Karin Tammaru.

ning vaatas väikesest luugist otse lava-le. Vaatajad valgustajat ei näinud, küll aga oli saalis istudes näha keset lava kõrgemat kohta, justkui kasti, mis siis oligi see valgustaja luuk. Kui lavastuses oli ainult üks valguskujundus, siis oli luuk kinni ning inspitsient lihtsalt ütles valgustajale, et nüüd valgus peale ja nüüd jälle maha.

Valgustaja juhtis projektoreid mehhaanilise regulaatori abil – trossid olid kinnitatud projektorite külge ning neid sai siis vastavalt vajadusele regulaatori kaudu käsitsi suunata. Kõige

keerulisem oli teha pimendusi, sest siis tuli kolme regulaatorit korraga liigutada. Tavaliselt kasutati siis lisaks kätele ka ühte jalga.

Roland Leesment

Endla haldus- ja teatrijuht, tööalates 1988:

Sel aastal teostub üks Endla olulisi unistusi – senine lavatehnika vahetub uue ja kaasaegse vastu. Täna on meie lavalisi tegevusi toetanud seadmed ja tehnika, mis põhiliselt on pärit aastast 1967. Hiljem (1991) on lisandu-

nud vaid orkestriava tõstukid eeslaval. Ja nende saamisega meenuvad väga huvitavad seigad.

Tol ajal tuli millegi tegemiseks alati taotleda vastavate materjalide limiiti. Kui see lõpuks olemas, tuli leida sobivad tegijad. Tõstukite valmistajaks oli tolleaegne Katsetehas Pioneer. Kõige suuremad metalldetailid lõigati välja tehases Dvigatel. Tõstukite liikumapanevaks jõuks olid mootorreduktorid, millel käisin nn veotaksoga (GAZ-53 furgooniga) isiklikult Kiievi tehases järel. Ühed olulised liikuvdetailid valati Balti laevaremonditehase valukojas.

Kogu selle tõstukite süsteemi paigaldasid kohapeal Teatriühingu Tööstuskombinaadi mehhaanikud ning said selle ka kenasti käima. Süsteem oli küll ohtlikuvõitu, sest tänases mõttes turvalisusele tollal selliste erilahenduste puhul ei mõeldud. Tõstukid teenindasid meid üsna pikka aega kuni tõsise rikkeni paar aastat tagasi.

Uue lavatehnoloogilise lahenduse – nii projekteerimise kui seadmete paigalduse – teostab Hollandi firma Trekwerk. Kogu lahendus peab saama teatrile üle antud oktoobri keskpaigaks. Ootame seda suure huviga!

Lavastuse dramaturg Ott Kilusk ja lavastaja Kaili Viidas.

Kaili Viidas: Endlas on lihtsalt nii äge meestevägi

Kaili: Koidula muuseumi juhataja Elmar Tringiga mängin lavastuses „Viru laulik ja Koidula“. Seega olen juba umbes seitsekümmend korda Lydia Koidulat kehastanud. Ühte materjali nii pikalt ja põhjalikult süveneda on olnud tore väljakutse – vana eesti keel, varjatud alltekstid, literatuurne väljendusviis, eesti ikoonilise kaju, oma aja superstaari kehastamine. Muuseumi seinal on üks maal, millel ilmneb minu jahmatav väline sarnasus Koidulaga. Kui aus olla, siis tunnen end ära ka tema iseloomus.

Ott: Õpilastega käime muidugi igal aastal Koidula luuletusi lugemas (lavastuse dramaturg Ott Kilusk on Pärnu Vabakooli õpetaja – PV). Kuigi on väidetud, et suurem osa Koidula luuleloominguist on tõlked või mugandused saksa keelest, on tal siiski mitmeid väga õrnu isiklikke tekste. Ka „Säärane mulk“ on kahtlemata Koidula algupärane, milleks ta sai inspiratsiooni omaaegsest ajalehe uudisjutust.

Kaili: Koidula üks külg on küll see õrn ja tundlik, mis tema luules väljendub, aga „Säärases mulgis“ avaldub tema õudselt hea huumoritaju. Tegemist on ju ehtsa uksekomöödiaga, kuigi ta kirjutas näidendi palju varem, kui selline termin üldse tekkis.

Ott: Koidula kirjutas näidendi uue ajastu lävel, kui oluline oli valgustus-töö. Ta teeb näitlikult selgeks, et kirjasõna tundmine on kasulik.

Kaili: Ta kirjutab südmelähedastel teemadel – haridus ja harimatus, inimeste lühinägelikkus, tütreid ilma armastuseta mehele panevad isad –, aga ta esitab seda kerge külajandi, palagani abil. Justkui libamisi jutustab ta keerulistest teemadest, mitte ei vajuta raskelt pedaalile.

Ott: Kuidas see võiks aga praegu publikut kõnetada? Kahtlemata on Erastu Ennu olemas ka tänapäeval. Nad on meeleheitel mehed, kes üritavad oma rida ajada ja elus järje peale jõuda. On olemas ka Peetrid, jäärapäi-

sed tüübid, kes hoiavad kõigest vanast ja iganenust küünte ja hammastega kinni. On olemas Männiku Märdid, kes sõidavad oma uhkete autodega, lehvivad rahakotti ja ajavad naistele igasugu sodi kõrva. On olemas Jütsid, kes vaatlevad oma vanemate tühiseid tegevusi antropoloogi uuriva pilguga ja unistavad ise hoopis teistsugusest elust. Rohkem võiks aga olla Maiesid, kellel on veel alles teatav naiivsus, looduse- ja loomaarmastus.

Kaili: Sinu alustatud nimekirja lõpetades – on ka sahkerdavaid Kure Aadusid, kes ei taha ise kuhugi hammasratas vahele sattuda. Jagub ka oma meest toetavaid ja samal ajal vaikselt suunavaid Annesid.

Ott: Meie kodused õhtud on sageli sisustatud teineteisele üha uute ja uute ideede ettesöötmisega. Nõnda mõtteid pingpongitades kerkis silme ette ka „Säärase mulgi“ suurejooneline vabõhulavastus, mis oleks üheaegselt jõuline ja õrn, koomiline ja õudne.

Kaili: Enamasti tuleb eesti näitekirjanduse klassikast rääkides kõigepealt meelde „Kapsapea“ või „Libahunt“, aga Koidula näidendid on juba riulis paksu tolmukihi all. „Säärast mulki“ üle lugedes märkasin, et igal sammul tulevad mängu loomad: küll ei anna lehm piima, küll tuleb vankrikoormat kergendada, sest hobusel juba jalad all värisevad, küll on vaja siga veristada. Hakkasime mõtisklema, kuidas loomi kui normaalselt osa eesti talurahva igapäevaelust lavastuses paremini esile tuua. Mõttekeerutustega

jõudsimme nii kaugele, et pöördusime Kirsi Ado poole, et ta aitaks kokku panna pillimeestest koosneva seltskonna, ning nüüd lõovadki lavastuses kaasa lõõtsamehed. Lisaks teeb Kardo Ojassalu liikumiskujundust, et näitemängu kõrval oleks ikka nii tantsu, laulu kui ka pillimängu.

Ott: Oleme juurde lisanud ka tol-lasest kultuurikihist olulisi tekste, näiteks Jannseni Pärnu Postimehe esimese pöördumise oma arvatava lugeja poole. Seega päris traditsioonilist „Säärast mulki“ publik ehk ei näe, aga me oleme alles jätnud Koidula teatritele omase ajastu moraalist tingitud põhisätte, et mängivad ainult meesterahvad.

Kaili: Koidula kirjutas just niimoodi teadmise, et mehed mängivad kõiki rolle. Minu eesmärk ei ole sellega tingimata naerutada, vaid tõukudes samalt pinnalt, jõuda mõistmiseni, mis on ajaga muutunud. Üks väga lihtne põhjus on ka see, et Endlas on lihtsalt nii äge meestevägi ja ma olen unistanud, et saaksin ükskord seda maskuliinset kvintessentsi laval näha. Tahaks näha, kuidas mehed hulumiseni mängivad.

Ott: Muutmata on jäänud ka näidendi tegevusliin. Lugu on sama. Ajastu on sama. Lihtsalt komakohad oleme juurde lisanud. Näiteks, kui Koidula käsitus jääb Erastu Enn lurjuseks, siis meie oleme püüdnud teda psühholoogiliselt sügavamalt mõista.

Kaili: Tegelikult oleme kõikidele tegelastele mingisuguse värvi juurde andnud. Seejuures me võime siin laua taga mõelda, mida tahame, aga alles näitlejatega proove tehes hakkab tekst päriselt elama.

Ott: Me oleme seda meelt, et kirjutatust ei pea kramplikult kinni hoidma. Näitlejate loovus võib proovisaalis juhti-

da hoopis uutele radadele, mille peale laua taga istudes lihtsalt ei tule.

Kaili: Lavastaja kõige suurem ülesanne on ikka ja alati nakatada materjalivalikuga kogu truppi. Loodan, et nad tulevad ideega mõnusalt kaasa ning pakuvad omalt poolt midagi juurde. Et kui proovi minnes on meil niru põrsas, siis lõpuks publiku ette läheme priske seaga. Ühesõnaga, materjali nuumamine võiks toimuda koos.

Gümnaasiumi ajal Koidulauliku konkursil luulet lugedes poleks ma elu sees arvanud, et võiksin kunagi Koidulat ennast mängida, veel vähem muuseumi õuel tema näitemängu lavastada. Kahjuks ei ole seal enam põlumaad, kapsaid-kartuleid, nagu siis, kui Koidula seal väikese tüdrukuna elas, aga siiski on alles veel midagi metsikut, suured põlispuid ja väike tiigike, kuhu on plaanis kunstnik Arthur Arulaga väike lava ehitada.

Mulle meeldib, kui palju erinevaid reaktsioone ma olen kogenud, jagades ideed lavastada „Säärast mulki“. On olnud segadust väljendavaid nägusid, meeldivat üllatust, naeru ning väga erineva hääletooniga on öeldud: „Eks näis“.

Ott: See ongi kõige õigem reaktsioon. Viidas hakkab tegema „Säärast mulki“ – eks näis!

Kaili Viidas ja Ott Kilusk, vestlust kuulas pealt Piret Verte

Koidula teatris naisi lavale ei lubatud, sest näitleja amet polnud naistele sobilik. Esimesed naised jõudsid Eestis teatrilavale küll juba 1876. aastal ehk vaid kuus aastat pärast rahvusliku teatri sündi, aga Koidula teatris alles 1883. aastal.

Lauri Mäesepp

Meelis Rämmeld

Sander Rebane

Tõnu Oja

Indrek Taalmaa

Felix Kark

Laval ainult illosad ja kanged meesterahvad!

Lydia Koidula

SÄÄRANE MULK

EHK SADA VAKKA TANGUSOOLA

õpetlik lustimäng kahes vaatuses

lavastaja Kaili Viidas / kunstnik Arthur Arula

osades Ago Anderson, Felix Kark, Lauri Mäesepp, Sander Rebane, Meelis Rämmeld, Indrek Taalmaa, Tõnu Oja (Eesti Draamateater), muusikud ja tantsijad

30. juunil, 1., 6., 7., 8., 9., 13., 14., 15. juulil, 23., 24., 25., 26., 29., 30. augustil

PÄRNUS KOIDULA MUUSEUMI AIAS / Jannseni 37

Piletid 18 €, alates 30. juunist 22 €, sooduspiletid 18€ (lapsed, õpilased, üliõpilased, pensionärid)